

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-2327-20

Regeringskansliet
Miljödepartementet

Umeå universitets yttrande över Miljödepartementets remiss om Naturvårdsverkets förslag på revidering av miljöledningsförordningen, dnr M2020/01705/Mn

Bakgrund

Umeå universitet har getts möjlighet att yttra sig över Miljödepartementets remiss med diarienummer M2020/01705 om Naturvårdsverkets skrivelse En översyn av förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter.

Miljöledningsförordningen styr processerna för det systematiska miljöledningsarbetet i statliga myndigheter. Förordningen har funnits sedan 2009 och inkluderar i sin nuvarande form ett hänsynstagande till både direkta, såsom resor och energi, och indirekta, såsom upphandling, utbildning och forskning, miljöaspekter, det vill säga områden där myndigheterna har en positiv eller negativ påverkan på miljön.

I många fall har förordningen i sin nuvarande lydelse också bidragit till att utveckla och förbättra myndigheternas inklusive lärosätenas systematiska miljö- men även hållbarhetsarbete, och därmed deras miljö- och även hållbarhetsprestanda. Det gäller såväl kärn- som stödverksamheter.

Under 2020 har Naturvårdsverket sett över förordningen med syftet att stärka myndigheternas miljöarbete med det vidare syftet att bättre kunna bidra till de nationella miljömålen och miljödimensionen i Agenda 2030:s globala hållbarhetsmål.

Sammanfattning av universitetets synpunkter

Universitetet avstyrker det övergripande förslaget att exkludera indirekta miljöaspekter ur förordningen. En sådan exkludering går till exempel stick i stäv med myndigheternas uppdrag att bidra till de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 och lärosätenas uppdrag att främja en hållbar utveckling. Både Agenda 2030 och kravet i högskolelagen är tydliga med att miljömässiga såväl som sociala och ekonomiska dimensioner som behöver hanteras ömsesidigt och integrerat, inte i enskilda fack, för att målen eller kravet ska kunna uppfyllas. Naturvårdsverkets förslag där miljödimensionen föreslås separeras från den sociala och ekonomiska dimensionen upplevs därför vara ett steg tillbaka i miljöarbetet. Till en tid före Brundtlandskommissionen och FN:s Riokonferens.

Förslaget innehåller också positiva förbättringar, till exempel förslaget om kraftsamling i ambitionen att stödja integrering av miljöhänsyn vid upphandling och inköp och att till exempel uppföljningskrav vad gäller interna miljörevisioner tillkommer.

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-2327-20

Umeå universitet vill lämna följande synpunkter

Umeå universitet har under senare år växlat upp sitt miljö- och hållbarhetsarbete så att det efterlever kraven i dagens miljöledningsförordning. Uppväxlingen i universitetets arbete och en höjd ambitionsnivå har varit möjlig tack vare att miljö- och hållbarhetsfrågor kan kopplas till universitetets kärnverksamheter utbildning och forskning liksom universitetets samverkan med det omgivande samhället. Dessa aspekter är både indirekta och integrerar av sin natur sociala, ekonomiska och miljömässiga perspektiv.

Som lärosäte ska universitetet, enligt högskolelagen (1992:1434), i sin verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa. För att på bästa sätt kunna uppfylla detta lagkrav och för att för att nå de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 krävs en helhetssyn och nära samverkan mellan olika ämnesdiscipliner och samhällssektorer. Både ämnesspecifika studier och tvärvetenskap lägger grunden för de kunskaper och färdigheter som behövs för de beslut som ska hantera samhällets utmaningar. Det gäller alla områden, oavsett om det handlar om tekniska lösningar, transportinfrastruktur eller ohållbara konsumtionsmönster.

Mot den bakgrunden så anser Umeå universitet att det är fel att exkludera indirekta miljöaspekter, vilka ofta finns genom kärnverksamheter, ur en reviderad miljöledningsförordning. I stället för att försöka renodla "miljö", i form av energi, resor och upphandling, föreslår vi att det i förordningen ska framgå att miljöledningssystemet ska stödja hela Agenda 2030-arbetet istället för att som det i förslaget uttrycks "motsvara den miljömässiga dimensionen i Agenda 2030".

Universitetet anser också, till skillnad från Naturvårdsverket, att myndigheterna har rådighet över sin indirekta miljöpåverkan. För att exemplifiera detta så uttrycker universitetets miljöpolicy att vi som lärosäte ska bidra till de globala hållbarhetsmålen och ett hållbart samhälle genom bedriva utbildning på ett sätt som ger studenterna färdigheter och kompetens som är relevant för framtida arbetsliv och framtida roller som beslutsfattare avseende hållbar utveckling samt tillse att lärarna som undervisar har kunskap och förmåga att sätta in sitt ämne i ett hållbarhetsperspektiv. Vidare framgår i policyn att vi ska genom att bedriva forskning och utbildning på forskarnivå som bidrar till ökade kunskaper om, och för, hållbar utveckling samt ytterligare bidra till det hållbara samhället och Agenda 2030 genom att samverka med samhällets aktörer, delta i samhällsdebatten och sprida kunskaper och goda exempel om, och för, hållbar utveckling. Därtill finns också skrivningar om resor, energi, avfall mm. men för att få med hela universitetet i miljö- och hållbarhetsarbetet behöver aspekterna om utbildning, forskning och samverkan vara fokusområden.

Handelshögskolan vid Umeå universitet (vilka idag är den enda enhet som vid universitet är ISO14001-certifierad) förtydligar detta: *"Den stora förändringen med det nya förslaget är att indirekt miljöpåverkan helt lyfts bort ur miljöledningsförordningen, vilket vi tror är fel väg att gå. Lärosätets största miljöpåverkan är just den indirekta – utbildning, forskning och samverkan – och vi menar att det finns ett värde i att visa på att det hänger ihop med vår direkta påverkan. Vad vi lär och hur vi lär kan ses som två sidor av samma mynt och dessa kan med fördel integreras, tror vi. Om den indirekta påverkan inte alls inkluderas i miljöledningsförordningen förstärker det bilden av att den direkta och den indirekta miljöpåverkan är helt separerade, där akademien berör den indirekta och förvaltningen den direkta påverkan."*

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-2327-20

Universitetet upplever också att Naturvårdsverket lägger så stor vikt vid den kvantitativa rapporteringen och att det som inte bidrar till den anses överflödigt. Vi tycker därför att de missar att det primära är myndigheternas förändrade arbetssätt och att den kvantitativa statistikinlämningen är underordnad.

Vidare anser universitetet att några av motiven till förändringen är motsägelsefulla. Exempelvis är de svårigheter som myndigheter med ett förenklat miljöledningssystem upplever med att följa upp indirekta miljöaspekter, undantagna just det kravet. Den dubbelrapportering som nämns som ett problem i översynen borde inte heller vara ett tillräckligt skäl för att avgränsa sig till direkt påverkan då även verksamheter utan årsredovisningskrav (vad gäller de nationella miljömålen) dubbelrapporterar sitt miljöarbete. Det vore bättre om Naturvårdsverket istället utvärderar samordnad rapportering eller möjligheten att godkänna att en rapport också är valid i ett annat sammanhang.

När det gäller ytterligare miljöhänsyn vid inköp och upphandling bedömer vi att det nya kravet på livscykelperspektiv i hela inköpsprocessen är viktigt och har potential att bidra till stora förbättringar. Vi ser samtidigt att kravet medför ett väsentligt ökat behov av resurser, kompetens samt stöd och vägledning om önskad effekt ska kunna uppnås. Det är dock också viktigt i sammanhanget att beakta att ett särskilt krav i offentlig upphandling inte per automatik innebär en reell miljöeffekt. Detta då det är myndighetsspecifika krav som är anpassade till (lokala) miljöproblem och utmaningar som upphandlingen har potential som styrmedel (utifrån effekt). Det bör dock noteras att den rapportering som efterfrågas av Naturvårdsverket inte kommer att visa på direkt effekt. Den kommer att visa att lokala krav förekommer – inte om det är rätt krav (med avsedd effekt på ett miljö- eller klimatproblem) eller om de är bindande för leverantörerna (leder till miljöförbättrad prestanda).

Vidare anser universitetet att det är positivt att fokusera på antal upphandlingar med miljökrav istället för på andel upphandlingar med miljökrav och det är positivt att uppmärksamma om myndigheter ställer egna miljökrav vid avrop.

Utöver detta så vill Umeå universitet också framhålla att det är positivt med förslaget om att Miljöledningssystemet ska stödja att myndigheterna att använda bästa möjliga teknik och verka för beteendeförändringar, i syfte att miljöanpassa verksamheten bland annat gällande informationsteknik. Universitetet ser även positivt på att ledningens roll i miljöledningsarbetet föreslås förstärkas och miljöledningssystemet i högre grad förväntas integreras i ordinarie styrsystem. Även förslaget om att upprätta en föreskrift som komplement till förordningen och att förenkla rapporteringen genom bland annat självskattning och fasta svarsalternativ är positivt. Även flera av de nya uppföljningsfrågor som föreslås, t ex. om integration av miljöaspekter i verksamheten och om interna miljörevisioner tycker vi är positiva.

Yttrandet har fastställts av rektor Hans Adolfsson efter föredragning av miljö- och säkerhetssamordnare Lisa Redin.

För Umeå universitet 16 mars 2021

Hans Adolfsson

Rektor, Umeå universitet